

Voor een ander door het vuur

Elke dag vinden er in Nederland verkeersongelukken plaats waarna hulpdiensten een strijd leveren op leven en dood. Die strijd lever je niet zomaar, daar moet je voor trainen. Tijdens een oefening van de veiligheidsregio Kennemerland speelt verslaggever Micha Jacobs één van de slachtoffers. "Hij leeft, hij lééft!"

TEKST MICHA JACOBS, FOTO'S GOFFE STRUIKSMA

Als een lappenpop die een kind net door de woonkamer heeft gesmeten, lig ik mijn auto, met het stuur tussen mijn benen geklemd. De auto ligt op zijn kant tegen de vangrail geplakt. Een paar seconden geleden, toen ik vol op de rem moest trappen, ben ik een paar keer over de kop geslagen, dat kan niet anders. Ik ruik benzine, voor me staat een andere auto in brand. Wat er is gebeurd? Geen idee, maar ik moet hier weg, zo snel mogelijk. Maar hoe? Ik kan mijn nek niet bewegen, mijn hoofd hangt erbij alsof er net een paar nekwervels als een lucifer doormidden zijn gebroken. Eigenlijk kan ik helemaal niks bewegen, besef ik als ik instinctief naar buiten wil klimmen. Vanuit mijn

benarde positie, schuin kijkend door de voorruit, zie ik hoe op amper een meter bij mij vandaan een vlammenzee oplaait. Als die overslaat op mijn auto, heb ik écht een probleem. Seconden lijken wel uren: waar blijft de brandweer?

Vooruit, mijn hartslag is nog hetzelfde, want dit is niet echt. Ik speel een slachtoffer tijdens een oefening van de veiligheidsregio Kennemerland, één van de veiligheidsregio's in de provincie Noord-Holland waartoe ook Schiphol behoort (zie kader). Vanavond, op het wrakkenterrein langs de A9 net buiten Amsterdam, oefenen de brandweer, Rijkswaterstaat en de politie hoe ze snel en adequaat moeten reageren op een groot verkeersongeluk op de snelweg. Het scenario dat ik voor

Een harde klap voor Jacobs.

de oefening in handen krijg liegt er in ieder geval niet om. We spelen dat de A9 tijdelijk wordt omgeleid, omdat er aan de hoofdweg wordt gewerkt. Precies tijdens die kleine omleiding knalt een Volkswagen-busje met een CD-kenteken, een diplomaat dus, om onbekende reden tegen de vangrail, wat onmiddellijk voor een sneeuwbaaleffect zorgt. De auto's achter het diplomatenbusje moeten uitwijken, waarbij één auto op zijn zij vliegt. 'Mijn' auto dus. Daar vliegt weer een onoplettende motorrijder tegenaan en, niet veel later, een vrachtwagen die schaaft met de zeecontainer die hij vervoert. Was het dat? Nee, natuurlijk niet. Die zeecontainer schiet los en belandt half op het wegdek waardoor die opengaat, er een paar dozen uitvallen en, jawel, drie vluchtelingen uitspringen en het hazenpad kiezen. Onder de container ligt een motorrijder die met zijn benen bekneld zit. Daar weer achter, en nu zijn we er bijna, knallen een paar auto's op elkaar waarbij één automobilist nogal

VEILIGHEID VOOROP!

Nederland kent twaalf veiligheidsregio's die, zo heet dat zo mooi in de wet, 'verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van wettelijke taken en landelijke beleidsdoelstellingen in de regio op het gebied van crisisbeheersing'. In normale mensentaal: in het geval van rampen, ongelukken of branden voeren zij het commando. De veiligheidsregio Kennemerland

(VRK) waar wij mee oefenden, bestaat uit GGD, Brandweer Kennemerland, de Meldkamer Noord-Holland en het Veiligheidsbureau Kennemerland. In totaal zijn er negentien brandweerposten in deze regio die geconcentreerd is rond haar grootste stad: Haarlem. Meerdere keren per jaar wordt er langs de A9, grofweg tussen Amsterdam en Beverwijk,

geoefend op grote verkeersongelukken die, helaas, bijna dagelijks in Nederland voorkomen. Volgens de meest recente cijfers van Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid, vorig jaar gepubliceerd, kenden we in 2018 de grootste stijging van het aantal verkeersdoden in dertig jaar. De teller bleef toen

steken op 678, onder wie 233 auto-inzittenden en 228 fietsers, samen dus goed voor zo'n twee derde van het totaal aantal slachtoffers. Opvallend detail: in de categorie 0-14-jarigen vielen er 'slechts' negentien slachtoffers te betreuren, het overgrote merendeel zagen we in de groep 70-plussers.

Bron: www.swov.nl

tragisch om het leven komt: hij wordt doorboord met een metalen buis. Oh, detail: in dat diplomatenbusje staat een koffer waarin informatie zit die niet in verkeerde handen mag komen. En in één van de gecrashte auto's wordt wit poeder gevonden, maar dat is op dit moment misschien wel het minste probleem.

Peter R. de Vries

Je zou denken dat dit wel héél erg over de top is, maar de werkelijkheid is vaak nog gekker dan een scenario als dit. En ook al is dit een situatie die niet dagelijks voorkomt, toch kun je er maar beter op voorbereid zijn. Het is donker op het wrakkenterrein. In het spaarzame licht van de naastgelegen snelweg en de voorbijrazende auto's zie ik de silhouetten van de ravage die nu al voor me ligt. Autowrakken zover ik kijken kan: auto's op de kop, op hun zij, op elkaar gepropt, uitgebrand en ingedeukt. In een container van de technische hulpverlening, die de oefening in goede banen leidt, bereidt een aantal acteurs zich voor op wat komen gaat. Het zijn zogenaamde trauma-acteurs die gespecialiseerd zijn in oefeningen als deze. Laura, één van de actrices, krijgt een veeg 'bloed' op haar voorhoofd. Zij speelt zometeen een automobiliste die boven op haar voorligger knalt, een harde klap maakt met haar hoofd en buiten bewustzijn raakt. Een serieuze klus, vertelt ze. Veel →

In voorbereiding: Willem krijgt 'brandwonden'...

...en Jacobs klimt in zijn autowrak.

Ik kan mijn nek niet bewegen, mijn hoofd hangt erbij alsof er net een paar nekwervels als een lucifer doormidden zijn gebroken.

Voor mijn gevoel lig ik al een kwartier in de auto als ik twee brandweermannen zie. Het licht van een zaklantaarn schijnt vol in mijn gezicht

serieuzer dan zomaar een rolletje bij het amateurtoneel. Als je trauma-acteur wilt worden, moet je terug de schoolbanken in. Je moet namelijk medisch onderlegd zijn, kennis hebben van anatomie en traumatologie en weten welke protocollen er van kracht zijn. Laura doet het nu een jaar, na een verleden in de zorg. Weer eens iets anders, zegt ze: “Maar ook nuttig. Op deze manier help ik ook nog de samenleving, op mijn manier.”

Willem, een andere acteur, is waarschijnlijk op zijn Aziatische uiterlijk uitgekozen, lacht hij. Hij speelt namelijk één van de vluchtelingen in de zeecontainer. Ook hij kent de klappen van de zweep: al meer dan twintig jaar is hij figurant. “Ken je die reconstructies van Peter R. de Vries?” vraagt hij, terwijl een grimeuse een aantal ‘brandwonden’ op zijn arm aanbrengt. “Dan heb je me ongetwijfeld al talloze keren voorbij zien komen.”

De brandweer is geknipt voor dit werk.

Hulptroepen

De tijd dringt. Er is al melding gemaakt van ‘een zwaar verkeersongeluk op de A9’, dus de brandweer en andere hulpdiensten zijn onderweg. Laura en Willem nemen hun posities in, ik hijs me in een blauwe overall en klim in mijn gekantelde auto. De auto voor mij staat al in brand. Nu is het wachten, heel lang wachten voor mijn gevoel. Natuurlijk voel ik mijn nek nog wel en is er met mijn benen niks aan de hand, maar hoe geënsce-neerd het ook is: het voelt levens-echt, al weet je dat natuurlijk pas als je echt bij zo’n ongeluk betrokken bent. Het is muisstil in mijn auto, ik hoor nauwelijks geluiden van buiten. Ik ben niet claustrofobisch aangelegd, maar toch wil ik hier zo snel mogelijk uit. Zal ik alvast iets roepen? Een teken van leven geven? Weet de brandweer straks überhaupt waar er slachtoffers zijn of zien ze dat sowieso wel als er een auto op zijn kant tegen de vangrail staat? Gek eigenlijk dat je ongeduldig wordt, ook al weet je dat er niet

echt iets aan de hand is en de hulptroepen elk moment hier op deze ‘onheilsplek’ zullen zijn. Toch, dat gevoel dat je klem zit en niet weet hoe je eruit moet komen, is beangstigend. Kun je nagaan wat het met iemand doet die werkelijk een ongeluk heeft gehad. Voor mijn gevoel lig ik al een kwartier in de auto als ik voor mij twee brandweermannen zie. Eén van hen vliegt op de brand bij mijn voorligger af, de andere schijnt met een zaklantaarn in mijn auto. “Slachtoffer!” schreeuwt hij. “Status?” vraagt de ander. Het licht van de zaklantaarn schijnt vol in mijn gezicht. “Kunt u mij horen?” roept hij naar mij.

“Ja!” schreeuw ik terug, zo hard dat de voorruit er bijna uit vliegt. De brandweerman draait zich om en steekt een duim op naar zijn collega.

“Hij leeft, hij lééft!” brult hij, maar daar is nog lang niet alles mee gezegd. In leven zijn is maar relatief: is het slachtoffer bij bewustzijn, heeft hij pijn en zo ja, wáár, is zijn positie op de snelweg gevaarlijk? Kortom: hoe penibel is mijn situatie ten opzichte van andere slachtoffers? Kort antwoord: niet. Ik speel weliswaar dat ik mijn nek niet kan bewegen, wat zou kunnen duiden op een nekbreuk met mogelijk verlamingsverschijnselen, maar de positie waarin ik verkeer is niet

levensbedreigend, oordeelt de brandweer ter plekke. Maar wat niet is, kan nog komen.

‘Stabiliseren! Nu!’

Ik heb nog nooit een brandweerman of een andere hulpverlener uitgescholden, maar aangezien ik me in mijn rol moet inleven, gered wil worden en daarom alles geoorloofd vind, zet ik mijn strot open. “GODVERDOMME!” schreeuw ik. Eén van de brandweermannen komt poolshoogte nemen. “Hoe heet je?” vraagt hij op rustige toon, om de boel niet te escaleren. Ik roep mijn naam en voeg daaraan toe, niet bepaald zachtzinnig, dat ze moeten opschieten. Je zou het overacting kunnen noemen, maar ik vind het zelf wel een realistisch beeld. Hoe vaak worden hulpverleners niet uitgescholden en belemmerd in hun werk, hoe absurd dat ook is? Er is niet echt een trauma-acteur aan mij verloren gegaan, maar de rol past me als een jas.

De brandweerman reageert adequaat.

“Hulp is onderweg,” zegt hij kalm. En dat het allemaal goed komt. Ik heb geen idee wat er om mij heen gebeurt. Rondom mijn auto is er behoorlijk wat bedrijvigheid, de brand vóór mij is inmiddels geblust, maar bij mij gebeurt vooralsnog weinig. “GODVERDOMME!” roep ik maar

De reddende Albert.

weer eens. De brandweerman die bij mijn auto moet blijven, schijnt weer naar binnen.

“Gaat het nog goed?” vraagt hij. “AU!” schreeuw ik. “MIJN NEK!” Ik moest mijn duim omhoogsteken als ik me nog goed voelde en omlaag als het slechter met me ging. Ik vind het allemaal duren, dus ik hou mijn duim omlaag. Alsof dat het startschot is van mijn reddingsoperatie staat opeens de →

Een uitgebluste indruk.

Als een warm mes door de boter gaat de knipper door het aluminium. Eerst lijkt het alsof het portier wordt gebogen, daarna volgt een hard plopgeluid

bevelvoerder naast de auto. Hij kijkt indringend naar binnen. “Stabiliseren!” roept hij. “Nú!”

Gebroken rug

Boven mij wordt er aan de deur getrokken. Die gaat niet open. Sowieso mag de auto niet veel bewegen, gezien de situatie van mijn nek. Eén verkeerde beweging en ik val tegen het portier dat op de grond rust, waardoor het ‘letsel’ dat ik heb misschien wel groter

wordt. Onherstelbaar zelfs. Als de brandweer al weet welk letsel ik precies heb, dat is ook nog niet helemaal duidelijk. Er is dus eigenlijk maar één optie: de auto van de bovenkant openmaken met een hydraulische schaar. Ofwel: de carrosserie aan flarden knippen terwijl het slachtoffer er nog in zit: ik.

“GELUID!”

Als een warm mes door de boter gaat de schaar door het aluminium.

In de teugels!

Eerst lijkt het alsof het portier wordt gebogen, daarna volgt een hard plopgeluid.

Na drie keer knippen ligt het portier er aan de bovenkant al uit. “Ik ga erin!” hoor ik iemand roepen. Eén brandweerman daalt neer tot bij mij, houdt mijn hoofd stabiel en doet daarna een fictieve brace om mijn nek. Achter mij, op de schuinstaande achterbank, klimt een andere brandweerman om mij zometeen naar boven te kunnen duwen. Vanaf nu gaat alles snel. De schaar knipt de auto in stukken waardoor ik de wind opeens vol in mijn gezicht krijg. Dat is goed, denk ik bij mezelf, want dan ben ik buiten. Daarna krijg ik een paar hengsels omgehangen, twee onder mijn armen en twee voor mijn benen.

Een houten plank wordt aangerukt, om mijn rug recht te houden. Het zou ook zomaar kunnen zijn dat ik mijn rug heb gebroken gezien de ‘gevoelloosheid’ in mijn benen. “Klaar?” roept de bevelvoerder, waarna er tot drie wordt afgeteld. Drie, twee, één...

De hengsels hijsen mij omhoog waardoor de plank onder mijn rug komt. Daarna ga ik nog verder de lucht in en lig ik binnen twee seconden, met plank en al, op de zijkant, wat nu dus de bovenkant is, van de auto. Als dit een echt ongeluk was geweest, werd ik nu in een ambulance getild, maar nu zit de oefening erop.

Ik sta op alsof er niks aan de hand is.

“Sorry voor het schelden,” zeg ik.

Bed, bad en brood

Nu pas zie ik hoeveel brandweermannen er rond mijn auto staan: zes. Albert, al meer dan twintig jaar lid van de vrijwillige brandweer, zat net naast me in de auto en hield mijn hoofd stabiel. Drie van de vijf anderen - Peter, Martin

en Aad - behoren net als Albert ook niet tot het beroepskorps. Alleen Hans en Barry, de andere twee van het stel, zijn beroeps. Omdat het een oefening is stroomt er iets minder adrenaline door hun lijf dan tijdens een echt ongeluk, geven ze toe, maar toch maakt ook de oefening van vanavond indruk. Dat is waar je altijd ‘bed, bad en brood’ voor verlaat, zegt Martin. Anders gezegd: waarvoor je altijd in de startblokken staat. Martin is projectontwikkelaar voor de kost. Brandweerman zijn ziet hij bijna als een roeping, toetreden tot het beroepskorps wil hij niet. Als hij dat zou doen, voor zover hij daarvoor in aanmerking komt en slaagt voor de opleiding (al volgen vrijwillige brandweerslieden dezelfde basisopleiding als professionals), dan vreest hij dat hij zijn passie verliest. De passie voor het vak, voor het hulpverleners. Zoals je ook niet achter de bar gaat staan als je er liever áán zit. Maar het is veel meer dan een hobby natuurlijk, dat weet Martin als geen ander. “Verhanging, verbranding, zelfmoorden: ik heb het allemaal meegemaakt,” zegt hij.

Meer dan tien jaar geleden, op de A22 bij Beverwijk, wilde een man van 36 zichzelf en zijn zoonnetje van 8 de dood in jagen door lopend de snelweg op te gaan. Het kind, dat op de schouders van zijn vader zat, overleed aan zijn verwondingen;

Behoorlijk afgezaagd: de redding is nabij.

de man overleefde het, tot wanhoop van hemzelf. Martin was als brandweerman als een van de eersten ter plekke. Wat hij daar zag, krijgt hij nog altijd niet van zijn netvlies. Misschien wel nooit. Het kind was niet te redden. Maar, zo realistisch is hij, het hoort erbij. Alleen: wennen doet het nooit. En erop trainen, zoals vanavond, is toch anders dan wanneer je echt iemand op het asfalt ziet overlijden. De wetenschap dat hij en zijn manschappen dit vaker wel dan niet weten te voorkomen, ook al moeten ze daarvoor hun eigen leven in de waagschaal leggen, is de brandstof waar hun motor op draait.

In de hoek van het wrakkenterrein smeult een auto na, op het oefenasfalt liggen hydraulische scharen en spreiders om portieren mee open te breken, naast plassen bluswater. In de container van de technische hulpverlening zijn de brandwonden op de armen van Willem als sneeuw voor de zon verdwenen en is ook Laura's gezicht weer schoon. Voor even: morgen is zij ‘slachtoffer’ bij een legeroefening. ←

Verslaggever en zijn redder.

